

Література:

1. Щербина В. С. Поняття та зміст правового режиму майна суб'єктів господарювання. *Юридична Україна*. 2007. № 1. С. 69–74
2. Пацорківський Ю.П. Правовий режим права власності: поняття та особливості. *Право України*. 2013. №12. С. 274-281
3. Кекіш І. П. Економічний зміст митних режимів *Наука молода*: зб. наук. праць молод. вчених Терноп. нац. екон. ун-ту. Тернопіль, 2014. Вип. 21. С. 140–147

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-56>

FEATURES OF RECIDIVISM DISPLAY

ОСОБЛИВОСТІ ВИДОБРАЖЕННЯ РЕЦИДИВУ

Luchenko V. D. Лученко В. Д.

Тема множинності злочинів є важливою складовою науки кримінального права. Вивчення цього аспекту і складових, що його формують дозволяє створити багатогранну модель розуміння поняття і сутності злочину загалом. Сама множинність у загальному розумінні є суспільно небезпечною поведінкою однієї особи чи осіб у співучасті, яка має своїм наслідком вчинення принаймні двох різнорідних, однорідних чи тотожних злочинів, що мають окремий склад і пов'язані спільним суб'єктом. Також, необхідно зазначити, що множинність поділяється на три види, серед яких: сукупність, повторність та рецидив.

З огляду на підвищений ступінь суспільної значущості, його розповсюдженість та правові наслідки, рецидив, все ж, посідає окреме місце серед видів множинності злочинів. Через його підвищену соціальну небезпеку, законодавець визначає цей вид як кваліфікуючу ознаку в окремих статтях Особливої частини Кримінального Кодексу. Таким чином, підвищене соціальне значення, специфіка відображення у законодавстві і загалом роль у правовій науці рецидиву робить його надзвичайно важливим для вивчення. Саме тому, метою даної роботи є аналіз базового значення цього типу протиправної поведінки та

специфіки факторів, що вплинули на формування інституту рецидиву в науці та практиці кримінального права.

В першу чергу необхідно визначити сутність поняття рецидиву. Рецидив (від лат. *Reciderens* - відновитися, повертатися) – термін, який юриспруденція перейняла з медичної термінології та застосовує для ідентифікації виду повторності пов'язаного з засудженням. Законодавець визначив його у статті 34 Кримінального Кодексу України (далі – ККУ). Рецидивом злочинів визнається вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин [1]. Беручи до уваги легальне визначення, необхідно зауважити, що співвідношення наукової та законодавчої точок зору у підході до розуміння даного поняття. Вітчизняний законодавець розглядає рецидив в межах системи «умисний злочин передумисному». Інакше кажучи, повторне, після засудження, вчинення одним суб'єктом злочину форма вини якого відмінна від попереднього (після умисного злочину особа вчиняє необережний) виключає наявність рецидиву у його діях. У кримінально-правовій науці існує визначення даного підходу до розуміння рецидиву – це рецидив умисних злочинів. Звісно, рецидив умисних злочинів є вужчим за змістом у порівнянні з науковим визначенням цього виду множинності злочинів. Але використання саме такого формулювання у законодавстві, обумовлене підвищеним соціальним значенням умисних злочинів та небезпеки їх повторного вчинення. Хоча у кримінальному кодексі Латвії [2] передбачено, що для визнання особи такою, котра вчинила рецидив враховується як умисний, так і необережний злочин вчинений особою повторно у період коли судимість не знята чи погашена.

Рецидив, як поняття обтяжене великою кількістю притаманних лише йому ознак, наділене внутрішньою видовою класифікацією охоплює широкий спектр соціальних відносин. Відносини, які охоплює його обсяг, детермінує періодичність протиправної поведінки у особи яка була засуджена за умисний злочин, а сторонами між якими ці відносини виникають є: держава, суспільство і власне особа, яка вчинила повторний, після засудження, умисний злочин. Значення даної взаємодії обумовлює закріплення норм, які б могли врегулювати і попередити подальше виникнення суспільно небезпечних наслідків пов'язаних з рецидивом злочину. Наявність значущих соціальних відносин і однорідної групи правових норм, в межах певної правової галузі, що їх регулюють – це основна умова формування соціально-правового інституту. Таким чином можна дійти висновку, що як у

вітчизняному так і в зарубіжному правовому просторі рецидив був інституціоналізований.

Фактично початком інституціоналізації рецидиву у вітчизняному праві став 1468 р., оскільки саме тоді, у Судебнику Казимира, було визначення диференціацію покарань за перший і подальші вчинені злочини. Проте, необхідно зауважити, що саме поняття «рецидив» увійшло до правової термінології лише у XIX початку XX століттях, оскільки за часів Катерини II множинність не мала чіткого поділу на види, замість цього нормативними актами було передбачено особливість злочину (вчинення після відбутного покарання, повторність), яка виступала кваліфікуючою ознакою[3 с.284-290.].

В сучасній науці основою характеристики рецидиву є - права і соціальна специфіка даного явища. Зазначені складові важливі і враховуються, як законодавцем так і наукою та практикою оскільки інститут рецидиву нерозривно пов'язаний з наявністю підвищеної суспільної небезпеки. Ця умова поєднує соціальну значущість і потребу її правового врегулювання у нормативній базі з метою протидії і попередження рецидивної злочинності. Саме тому розкриваючи зміст інституту рецидиву увагу звертають на: форму вини, характер вчинених діянь (чи є вони однорідними), давність рецидиву, кількість судимостей і вік злочинця. У вітчизняному кримінальному законодавстві рецидив передбачений лише за наявності умислу, але у зарубіжному законодавстві форма вини може впливати на індивідуалізацію покарання на ряду з характером діяння. Вік і кількість судимостей теж мають як соціальне так і правове значення, залежно від того чи досягла особа віку з якого настає кримінальна відповідальність за те чи інше протиправне діяння, встановлюється наявність в її діях рецидиву, а кількість попередніх судимостей враховується як кваліфікуюча ознака та впливає на жорсткість та інші індивідуалізуючі аспекти покарання. Особливою рисою притаманною правовому інституту рецидиву є його давність. Так Кримінальний Кодекс України встановлює її у форматі від набрання законної сили вироком суду до моменту зняття чи погашення судимості, натомість у деяких країнах Західної Європи, серед них Франція, строк давності рецидиву є фіксованим у положеннях кримінального кодексу і обчислюється в роках або місяцях.

Отже, доходимо висновку, що репрезентація інституту рецидиву у законі є найважливішою ознакою, яка дозволяє зрозуміти кримінально-правове значення цього виду множинності в тій чи іншій правовій системі. Очевидно, що сучасне законодавство всіх країн

визнає рецидиву як особливий вид множинності і кваліфікуючу ознаку, але особливі риси які є необхідними для його визначення, обсяг поняття рецидиву, його вплив на індивідуалізацію виражені у різній мірі. Зазначимо, що інститут рецидиву відображено в Українському законодавстві лише у загальному вигляді і воно потребує деталізації. Таке відображення обумовлене низьким рівнем законодавчої техніки та повільними темпами переходу від радянської правової моделі до демократичних європейських стандартів. В той же час, відсутність конкретизації не означає відсутність уваги до значення рецидиву. У статтях Кодексу визначена основна маса необхідних для розуміння кримінально-правового значення рецидиву положень, але вони зумовлюють необхідність деталізувати їх нормативний зміст та визначити особливості правових наслідків, які виникають у зв'язку з застосуванням до особи повторного покарання. Таким чином, вітчизняна нормотворчість йде закономірним шляхом вдосконалення, притаманним молодим демократіям.

Література:

- 1 . Кримінальний кодекс України. Закон України від 05.04.2001 ? 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>;
- 2 . Кримінальний кодекс Латвійської Республіки від 17.06.1998. Автор, переклад – К. В. Менченя; під ред. О. В. Коротюк 2021 р.
- 3 . Степанова Ю.П. Історія формування поняття рецидиву злочинів і відповідальності за нього (з часів Київської Русі до кінця XIX століття). *Університетські наукові записки*. 2011. № 2 (38). С. 284-290.